

Д. І.-Т. ДУДЗІНСКАЯ

БЕЛАРУСКАЯ КУЛЬТУРА XX ст. У СВЯТЛЕ СУЧАСНАЙ ГУМАНІТАРЫСТЫКІ

У артыкуле робіцца спроба метадалагічнага прырашчэння аналітычных прыёмаў даследавання культуры, дзякуючы якому можна разгледзець інтэнцыянальны план у культуры XX ст. Беларуская культура мінулага стагоддзя разглядаецца праз прызму канцэпцыі «вядучых задач» і бачыцца не толькі ў кантэксце гістарычных абставін і барацьбы ідэй, а ў святле праяўлення трансцэндэнтных нацыянальных звышкаштоўнасцей.

Знікненне літаратурацэнтрэрысцкіх тэндэнцый у еўрапейскай і амерыканскай культуры фіксуецца даследчыкамі 1950–1960-мі гг. У краінах былога СССР літаратурацэнтрызм праіснаваў на некалькі дзясяткаў гадоў больш. Таму самыя выразныя сімптомы савецкай культуры XX ст. відавочны па зрухах і пераменах становішча поля літаратуры ў сацыяльнай прасторы.

Інтэнцыянальны план у культуры XX ст. вымагае выпрацоўкі адпаведных падыходаў і метадалогіі. Існуе ўстойлівы алгарытм выкладання фактаў у навуковым гуманітарным выказванні праз сінхранічны, дыяхранічны, параўнальна-гістарычны, структурна-функцыянальны метады. У кожнай дысцыпліне акрамя гэтых метадаў маюцца свае асаблівасці. Так, у культуралогіі выкарыстоўваюцца семіятычны, біяграфічны метады і метады мадэлявання, а таксама прынцыпы гістарызму і цэласнасці. Першыя чатыры з названых – аснова любой гуманітарнай думкі. Дыяхранічны і сінхранічны метады патрабуюць ад навуковага аналізу звязанасці з часам: выказванне вядзецца про тое, што працякала паслядоўна ў часе, альбо пра тое, што было адначасовым. Таму з’явы, факты, падзеі сусветнай і айчыннай культуры ў даследаваннях падаюцца ў храналагічнай паслядоўнасці ці як элементы адной эпохі, аднаго этапу развіцця дзвюх альбо некалькіх культур. Гэта дысцыплінуе думку і яе выказванне.

Рэальнае жыццё разважанняў больш вольнае, творчае: «Шматварыянтнасць, разнастайнасць хадоў, выпадковасць, нават хаатычнасць у пазітыўным сэнсе гэтага слова – адна з найбольш характэрных рыс творчага мыслення»^{*} [8, с. 43]. Польш Валеры ў працы «Пра мастацтва» гаварыў, што музычны твор узнікае з беспарадку музычных і рытмічных вобразаў, які на самай справе ёсць «патэнцыяльная сукупнасць усіх магчымых парадкаў» [5, с. 45]. Такім чынам, узнікаючы з творчага беспарадку, навуковая думка можа сягаць ад гезамткунстверкаў Р. Вагнера да зікуратаў Месапатаміі, пры гэтым хадзіць лабірынтамі Х. Борхеса і У. Эка, адмаўляючыся ад адной лініі разважанняў і выбіраючы другую. Ёсць ідэі, якія шмат трацяць, выказаныя не ў тым «сцэнарыі» ходу разважанняў, у якім яны нара-

^{*} Цытаты прыводзяцца ў перакладзе аўтара артыкула.

дзіліся. Гісторыя думкі – нелінейная, яна кружыць, галінуецца, скача, утаймоўваецца. Варта іншым разам пайсці след у след за ёю: «Парадаксальна, але адкрыццё толькі перафармулюе праблему, пераструктуруе поле пытанняў» [8, с. 69]. Нелінейнасць становіцца міждысцыплінарнай тады, калі ў даследаванні звяртаюцца да ідэй і канцэпцый розных навуковых дысцыплін, але зварот гэты фрактальны ці лапідарны, ён выхоплівае з усяго стану навук толькі тое, што вымагае аб'ект даследавання.

Такім чынам, каб гаварыць пра беларускую культуру пачатку ХХ ст., варта ўлічваць той факт, што ў 90-я гг. у рускай літаратуры аказалася неверагодная колькасць даперабудовачных твораў, якія чакалі сустрэчы з масавым чытачом – забароненая літаратура: самвыд, эмігранцкая, андэграўнд, пісаная «ў стол». У беларускай літаратуры амаль што не было раней схаваных твораў, толькі нешматлікая (у параўнанні з рускай) эмігранцкая і Ларыса Геніюш.

У сучасных даследаваннях неаднароднай структуры даперабудовачнай літаратуры (другая палова 60-х – да 1984 г.) вылучаюць літаратуру афіцыйную (савецкую), эмігранцкую і неафіцыйную. Падзел указвае на тыя асноўныя прасторы, якія выбіраў пісьменнік для разгортвання сваіх стратэгіі поспеху. Да «хрушчоўскай адлігі» руская літаратура выступала адзінай і маналітнай. На думку М. Берга, «адліга» стварыла не толькі адзначаны падзел, але і ўмовы для групавой ідэнтыфікацыі ўнутры афіцыйнай савецкай літаратуры. Гэта прывяло да таго, што да канца 80-х гг. у афіцыйнай прасторы савецкай, так званай сакратарскай літаратуры (такую назву дае М. Берг тым пісьменнікам, якія «не саромеліся ідэнтыфікацыі сябе як пісьменнікаў прынцыпова савецкіх, займалі кіруючыя пасады ў Саюзе пісьменнікаў і маглі дазволіць сабе – адзнака асаблівай увагі і даверу палітычнай улады – выпусціць прыжыццёвы збор твораў» [3]), яшчэ існавалі інстытуцыянальна ніяк не вылучаныя, аднак выразныя для грамадства групы лібералаў, якія групаваліся вакол часопісаў «Юность», «Новый мир», і «вяскоўцаў» – «Октябрь», «Наш современник», «Москва». Лібералы лічыліся «западнікамі», а «вяскоўцы» – «славянафіламі і патрыётамі» [3].

Такая шматстайнасць пошукаў пісьменніцкіх стратэгіі, адметных ад тых, якія існавалі ўнутры афіцыйнай літаратурнай прасторы: і эміграцыя, і ленінградскі андэграўнд, і маскоўскі канцэптуалізм, і самвыд, і групаванне лібералаў і славянафілаў – усё сведчыла пра тое, што, пачынаючы з «адлігі», адбылася змена вядучых задач. Цяжка не бачыць, што ў рускай літаратуры перыяду двух наступных дзесяцігоддзяў, як на жытнім полі ходзіць вецер, які захоплівае ўсіх у адзіны хвалевы рух, рускія пісьменнікі аказваліся ў біфуркацыі: альбо службыць савецкай ідэалогіі, альбо татальна дыстанцыявацца ад савецкай сацыяльнай прасторы.

Пачынаючы з перабудовы за некалькі гадоў тыражы тоўстых часопісаў узняліся на парадак: друкавалася ўсё больш-менш значнае, што было створана эмігрантамі трох хваль, і тое, што было апублікавана ў замежжы са спадчыны рэпрэсаваных альбо забытых савецкіх пісьменнікаў. Адбылося адкладзенае знаёмства з творамі А. Салжаніцына, У. Вайновіча, Э. Лімонава, У. Набокава, І. Бродскага і многіх іншых пісьменнікаў.

Такога багацця неафіцыйнай, андэграўднай беларускай літаратуры не было. Былі М. Сяднёў, Я. Юхнавец, Н. Арсеньева і крыху іншых, аднак

гэта эміграцыя не «адлігаўская», а ахвяры 30-х і ваенных гадоў. Таму, безумоўна, гэта пакаленне, у творчасці якога стаяў іншы выбар. У беларускай літаратуры 60–80-х гг. было так званае філалагічнае пакаленне, «вясковая проза» і асобныя пасіянарныя постаці – В. Быкаў, І. Мележ, У. Караткевіч, аднак татальнага дыстанцыявання ад афіцыйнай літаратуры ў іх не было.

Такім чынам, нельга сказаць пра даперабудовачную і перабудовачную беларускую літаратуру таго ж, што і пра рускую адпаведных перыядаў. З гэтага вынікае, што перад беларускай літаратурай стаялі іншыя задачы. Адпаведна і плён беларускай культуры варта ацэньваць па якасці іх выканання. Чужыя вядучыя задачы шкодныя для нацыянальнай самаідэнтыфікацыі.

Звернемся да ідэй аўстрыйскага гісторыка мастацтваў Х. Зэдльмайра. Для адрознення істотных з’яў, на якіх будзеца дыягназ эпохі, ад з’яў неістотных ён лічыў неабходным звярнуцца да такога метаду, які павінен сыходзіць не з вобласці ідэальнага і свядомага ў мастацтве часу, але з несвядомай зоны «ўспрыімлівасці і ўтрапёнасці», дзе душа часу не хавае свой твар пад маскай» [7, с. 33]. Метад, які стварае такія размежаванні, Х. Зэдльмайр называе «метадам крытычных форм». «У істотных сваіх рысах яго можна выказаць наступным чынам: сярод форм, у якіх нейкая эпоха ўвасабляецца, радыкальна новых форм няма; значна больш форм, уласцівых дадзенаму часу, атрымліваюцца шляхам пераафармлення старых. <...> І адметнасць таго, што нараджае час, у гэтых формах дасягае асаблівай вострыні» [7, с. 34]. Для абазначэння сіл, якія вядуць за сабой змену форм, Х. Зэдльмайр карыстаецца паняццем «вядучая задача». Так, напрыклад, «на золку гісторыі Захаду вядучай задачай была царкоўная пабудова. Яна ёсць менавіта агульная задача для ўсіх мастацтваў. І нішто з таго, чым дадаткова валодалі іншыя задачы, па сваім значэнні з ёй ніяк не магло быць параўнаным. Усё знаходзілася пад уплывам царкоўнай пабудовы і з пункту погляду стылю, і з пункту погляду выбару матываў» [7, с. 39]. Царква займала пэўны статусны локус – пазіцыяй сярод іншых будынкаў і знаходжаннем, як правіла, на самай высокай кропцы мясцовасці. Яна стварала пэўны ландшафт вакол сябе. Для службы патрабаваліся пэўныя музычныя жанры, іконы, вопратка. Пасныя дні і месяцы дыктавалі «жанры кухні». Жывапіс і скульптура таксама рэагавалі найперш на царкоўны «заказ». Аналізуючы XIX стагоддзе, Х. Зэдльмайр паказвае, як мяняюцца вядучыя задачы: ад царквы, замка, палаца да склепаў, музеяў, тэатраў, фабрык, выставак. Такое сумеснае рэагаванне ўсіх мастацтваў на вядучую задачу выяўляе сябе як гезамткунстверк.

Гісторык мастацтваў разглядае архітэктuru, паркавае мастацтва, скульптуру, ландшафтны дызайн, жывапіс, тэатр, аднак не звяртаецца да мастацкай літаратуры. Зразумела, гэта не значыць, што літаратура не ўдзельнічае ў гезамткунстверках. Х. Зэдльмайр не ставіў мэтай ахапіць усю культуру.

Тое, як літаратура аб’ядноўваецца з іншымі відамі мастацтва ў адзіным гезамткунстверку найбольш відавочна па савецкай літаратуры 20–30-х, а потым – 40–50-х гг., калі літаратура была той сілай, якая дыктавала стыль усёй савецкай прасторы. Савецкую літаратуру гэтых перыядаў

М. Берг услед за М. Серто называе «пісьмовым праектам рэвалюцыі»: «яна легітымізуе пануючыя ідэі на свабодным ад мінулага лісце, а потым распаўсюджвае гэтую працэдуру на эканамічную, адміністрацыйную і палітычную сферы» [2, с. 56]. Літаратура стала голасам ідэалогіі, супала з ёй. У выніку адбылася «страта ў савецкім грамадстве рэальнасці, адрознай ад той, што стварае ідэалогія» [2, с. 56]. Савецкі гезамткунстверк з дымам комінаў фабрык і заводаў, з кумачом на сцягах і на сталах прэзідыуму, з Днепрагэсам і Магніткай, з піянерамі і шчаслівым калгасным жыццём – ўсё гэта было найперш апісана і эстэтызавана сродкамі сацыялістычнага рэалізму і прынцыпу партыйнасці ў літаратуры. У гарадскім асяроддзі назіраецца імкненне татальнага пераўтварэння. Для яго характэрныя рысы гігантаніі, рэпрэзентатыўнасць, ідэалізацыя, пашырэнне пошукаў у вобласці сінтэзу мастацтваў, падмена мастацкіх задач ідэалагічнымі. Аднак і тут, у 30-я гг., было не ўсё гладка: у рускай літаратуры былі Платонаў, Замяцін, Булгакаў, у беларускай – Гарэцкі, Калюга, Мрый, Бабарэка. Звычайна гэтых прадстаўнікоў розных літаратур ставяць побач – як пісьменнікаў, не згодных выконваць патрабаванні афіцыйнай цэнзуры. Аднак гэта не зусім так. Калі рускія пісьменнікі становіліся апазіцыяй да сацыялістычнага рэалізму, то перад беларускай культурай, нацыянальнай літаратурай стаялі ўвогуле іншыя задачы. Выразным доказам гэтаму – пісьмо А. Мрыя, дзе ён даводзіў, што сваім творам меўся даць не паклёп на савецкую рэчаіснасць, а сатыру на чалавечыя заганы.

Такім чынам, паколькі гезамткунстверк савецкай прасторы быў літаратурацэнтрны, то, відавочна, беларускую культуру XX ст. варта вызначаць па вядучых задачах, якія выконвала нацыянальная літаратура. Ідэі, легітымізаваныя ёю, знаходзілі ўвасабленне ў жывапісе, архітэктуры, музыцы, быце.

Убачыць, што існуе адрозненне задач афіцыйнай літаратуры былога СССР і нацыянальнай, можна па перыядзе 60–80-х гг. А вызначыць асновы, з якіх яна вырастае, дазваляе сітуацыя ў беларускай культуры 30-х гг.

Для гэтага звернемся да канцэпцый семіёлага і літаратуразнаўцы Р. Барта і сацыёлага П. Бурдз'ё. Вядома, што Р. Барт, вызначаючы спосабы ідэнтыфікацыі рэчаіснасці, вылучае розныя функцыі, якія рэалізуе аўтар: функцыю таго, хто піша, і функцыю пісьменніка. Праца пісьменніка, набываючы самакаштоўнасць, адначасова робіцца сродкам, пісьменнік усведамляе літаратуру як мэту, аднак, адлюстраваны ў рэальным свеце, яна зноў пераўтвараецца ў сродак. Па Р. Барту, пісьменнік – наёмны жрэц, яго праца сакральная. «Што ж датычыцца тых, хто піша, – сцвярджае філосаф, – то гэта людзі транзітыўнага тыпу: яны ставяць сабе некаторую мэту (сведчыць, тлумачыць, навучаць), і слова служыць сродкам да яе дасягнення» [1, с. 139].

Пра такое размежаванне паміж функцыямі ідэнтыфікацыі рэчаіснасці (але ўжо ў тэрмінах сярэдневяковай традыцыі) узгадвае П. Бурдз'ё. У працы «Пачатак» ён піша: «Сярэдневяковая традыцыя супрацьпастаўляе lector'a, які каментуе дыскурсы, што ўжо склаліся, аuctor'u, які стварае новыя дыскурсы. У адносінах падзелу працы такое размежаванне з'яўляецца эквівалентам адрознення паміж прарокам і святаром. Так, напрыклад, прарок – гэта астор, у якога няма іншай легітымнасці, іншага auctoritas (уплы-

ву), акрамя яго асобы (харызмы) і яго практыкі actor'a <...>. І наадварот, святар – гэта lector, абаронца легітымнасці, дэлегаванай яму корпусам lector'аў, Царквой, і ён базіруецца ў сваіх высновах на auctoritas арыгінальнага actor'a, на якога lector'ы спасылаюцца ці, прынамсі, робяць выгляд» [4, с. 168]. Кастрычніцкая рэвалюцыя і будаўніцтва камуністычнага заўтра былі з'явай і праектам рускай гісторыі. У 20-я гг. на карце з'яўляецца шматнацыянальная краіна, якая першая ў свеце плануе пабудаваць камунізм. Яна лічыць сябе актарам: мае самыя дакладныя (амаль прарочыя) філасофскую і сацыяльную тэорыю і тэорыю эканомікі, якім адпавядае ідэалогія. Ёй патрабуецца толькі армія тлумачоў, патрабуюцца тыя, хто піша, – лектары. Актары не толькі непатрэбны, яны шкодныя. Магчыма, руская літаратура невыпадкова прыйшла да гэтай лектарскай працы як да вядучай задачы, пра гэта сведчаць зборнікі «Вехаў», дзе арыстакратычная частка рускай інтэлігенцыі рабіла спробу папярэдзіць, куды вядуць шляхі рэвалюцыі.

Тым часам беларуская культура перажывала сваё Адраджэнне і стаўленне, перад ёй стаялі зусім іншыя вядучыя задачы і былі патрэбны прарокі – актары. Гэта была не звычайная апазіцыя афіцыйнай уладзе, а ўнікненне функцыі лектара. Аднак якраз менавіта гэтага было дастаткова, каб быць знішчаным: адзіная ідэалогія не дапускала не толькі апазіцыі, але і альтэрнатывы, бо ўспрымалася яшчэ больш небяспечнай. «Эстэтычная цензура была выяўленнем сімвалічнай улады і таму ва многіх выпадках была нашмат больш строгай, чым цензура палітычная, таму што замянала распаўсюджванню ўнутры поля культуры практык і меркаванняў, здольных зрабіць канкурэнцыю ўтапічнаму дыскурсу і ўяўляючых для яго спецыфічную небяспеку ва ўмовах ажыццяўлення глабальнага пісьмовага праекта, для здзяйснення якога неабходна было распаўсюдзіць працэдуру пісьма на ўсе сферы жыцця» [2, с. 56].

Натуральна, у любой нацыі свае вядучыя задачы і графік іх змяненняў. Ён адрозніваецца ад звычайнага дзялення культуры XX ст. на перыяды па 30 гадаў. Задачи часцей трымаюцца 20-гадовага вымярэння і неабавязкова звязваюцца з нулявымі лічбамі. Дынаміка вядучых задач беларускай літаратуры ад пачатку і на працягу XX ст. дастаткова відавочная і адпаведна ёй вызначаецца змена крытычных форм беларускай культуры гэтага стагоддзя. Заўважыць сілу, што звязвае беларускую прастору ў гезамткунст-верк, можна па тым, што ў пэўны час патрабуецца пэўная актарская дзейнасць, і для яе народ вылучае з сябе прарокаў-геніяў. Першы такі этап – 1906–1926 гг. Вядучая задача гэтага часу, як дыягназ і сімптом, нават можа атрымаць кароткае, вельмі трапнае вызначэнне, якое знайшоў Я. Купала: «Людзьмі звацца». У гэты час пачынаецца творчасць Янкі Купалы (ён уздымае нацыянальны сакральны пласт звышкаштоўнасцей), Якуба Коласа (закладвае эпасны фармат), Максіма Багдановіча (здзяйсняе багатую кантамінацыю антычнай топікі і непасрэдна праектуе каноны антычнасці на жывую сучаснасць), наладжваецца выхад першай газеты, з'яўляюцца часопісы. Вядучыя задачы выяўляюць сябе ў пытаннях, звернутых да шырокай аўдыторыі, напрыклад: «Чаму плача песня наша?», альбо «Ці не пара б нашым пісьменнікам напісаць што даўжэйшае?» (М. Гарэцкі), а так-

сама ў стварэнні «Маладняка», – усё гэта працуе на адну і тую ж задачу – «Людзьмі звацца».

1926 г. адзначаны чарговай спробай вертыкалізацыі пісьменніцкіх стратэгий і несупадзеннямі з тым, што патрабуе афіцыйная літаратура. Узнікае аб'яднанне «Узвышша». Вядучай задачай робіцца пошук новага кірунку ў беларускай літаратуры – «аквітызму», і яго легітымізацыя праз дзейнасць узвышэнцаў – Я. Пушчы, А. Бабарэкі, А. Мрыя, М. Зарэцкага, К. Чорнага. Вядучыя задачы дыкуюць стыль і фармат усім дзеячам культуры, аднак актарская дзейнасць выконваецца абмежаванай колькасцю людзей-прарокаў.

У 1941–1956 гг. вайна і пасляваеннае вяртанне да мірнага жыцця стала агульнай вядучай задачай для ўсіх рэспублік былога СССР. Яна аб'яднала і апазіцыю, і актараў, і лектараў.

Наступная змена вядучых задач адбываецца ў 1957 г., калі паляцеў першы спадарожнік. Пачуццё мірнага жыцця, перамогі ў сусветнай вайне, тэхнічныя магчымасці, «адліга» – у рускай літаратуры гэта з'явілася магутным імпульсам для апазіцыйнага расслаення ўнутры афіцыйнай літаратуры, аб якім мы гаварылі вышэй. Беларусам жа гэта сітуацыя давала, як здавалася, прастор зноў звярнуцца да нацыянальнага ядра звышкаштоўнасцей.

У беларускай культуры з'яўляюцца постаці новых актараў – І. Мележ (менавіта раман «Людзі на балоце»), В. Быкаў (экзістэнцыяліст іншы ад ўсіх, нават ад саміх французскіх экзістэнцыялістаў), У. Караткевіч («сакральная экзістэнцыяльнасць»), Я. Брыль, І. Навуменка, «філалагічнае пакаленне», «вясковая проза» (М. Стральцоў, В. Карамзаў). Гэта актара адной задачы, якую можна абазначыць так: экзістэнцыя беларускай душы – адзін на адзін з прасторай і падзеяй.

Кардынальнае змяненне задач у беларускай літаратуры мае, магчыма, дакладную дату: 11 сакавіка 1985 г. Пасля апошняй магутнай успышкі вялікіх тыражоў тоўстых часопісаў літаратура саступае цэнтрысцкія пазіцыі. На полі культуры ўзнікае шмат асобных локусаў: кіно, архітэктура, перформанс і інсталяцыя, масмедыя, Інтэрнэт, кожны з якіх імкнецца задаваць тон іншым, але ніхто не становіцца актарам, хаця ніхто і не лектар. Агульнай стылеўтваральнай вядучай задачай ў культуры 1985–2000 гг. няма. Ёсць многа самастойных. У гэты перыяд найбольш актуальна змагацца з праблемай выжывання, і кожнаму асобна. Гезамткунстверк распадаецца.

Падводзячы вынік, варта звярнуцца да тэорыі цывілізацый, вельмі важнай думкі, якую знаходзім у Д. Валадзіхіна: «Унутры любой цывілізацыі існуе невідавочнае пазаматэрыяльнае ядро, якое для зручнасці можна назваць звышкаштоўнасцю. Гэта набор ключавых ісцін, якіх прытрымліваецца соцыум. <...> Цывілізацыя – гэта зусім не раскрыццё звышкаштоўнасці ў часе. Гэта ўнікальны набор форм, якія прымае соцыум у сваім служэнні звышкаштоўнасці. У ста працэнтах выпадкаў гэты набор іерархічны. Цывілізацыі без іерархіі да гэтага часу не існавала. Формы адаптацыі соцыуму да ўласнай звышкаштоўнасці адносяцца да ўсіх сфер жыцця грамадства (мастацтва, палітыка, быт, узаемадзеянне са знешнім светам, рэакцыя на выклікі прыроднага асяроддзя) і ўзаемазвязаны» [6, с. 8].

Такім чынам можна ахарактарызаваць не толькі цывілізацыю, але і асобную нацыю. Нацыянальная ідэя – нацыянальная звышкаштоўнасць. Яна трансцэндэнтна і арганізуе нацыю ў цэлае, пакуль у дынаміцы часу знаходзяцца формы служэння ёй. Як адзначалася вышэй, Х. Зэдльмайр называе свой метада «метадам крытычных форм». Невыпадкова ён гаворыць, што гэтыя формы, у якіх нейкая эпоха ўвасабляецца, і адметнасць таго, што нараджае час, у гэтых новых формах дасягае асаблівай вастрыні. Без знаходжання нацыянальных трансцэндэнтных звышкаштоўнасцей на версе іерархіі вядучых задач культуры нацыі не бывае.

Беларуская культура ХХ ст. у святле сучаснай гуманітарыстыкі бачыцца не толькі ў кантэксце гістарычных абставін і барацьбы ідэй, а праз трансцэндэнтнасць, дзе дынаміку змяненняў задаюць пакаленні і асобы, здольныя яе чуць і служыць ёй.

1. *Барт, Р.* Избранные работы: Семиотика, Поэтика : пер. с фр. / Р. Барт ; сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М. : Прогресс : Универс, 1994. – 616 с.

2. *Берг, М.* Литературократия. Проблема присвоения и перераспределения власти в литературе / М. Берг. – М. : Новое литературное обозрение, 2000. – 352 с.

3. *Берг, М.* Структура русской литературы и писательские стратегии до перестройки и после / М. Берг [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mberg.net/strk/>. – Дата доступа: 24.02.2014.

4. *Бурдьё, П.* Начало / П. Бурдьё ; пер. с фр. Н. А. Шматко. – М. : Socio-Logos, 1994. – 285 с.

5. *Валери, П.* Об искусстве / П. Валери. – М. : Искусство, 1976. – 622 с.

6. *Володихин, Д.* Условие sine qua non... цивилизация и традиция / Д. Володихин // Традиция и русская цивилизация / Д. Володихин [и др.]. – М. : Астрель : АСТ : Транзиткнига, 2006. – С. 7–61.

7. *Зедльмайр, Х.* Утрата середины / Х. Зедльмайр ; пер. с нем. С. Ваняна. – М. : Прогресс, 2008. – 640 с.

8. *Князева, Е.* Основание синергетики. Человек, конструирующий себя и свое будущее / Е. Князева, С. Курдюмов. – Изд. 2-е, стер. – М. : КомКнига, 2007. – 232 с.

D. DUDZINSKAYA

THE BELARUSIAN CULTURE OF THE XX CENTURY IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY HUMANITARIAN SCIENCE

An attempt of a methodological increment of analytical method of culture investigation, through which it is possible to discern intentional, unperceived plan of culturological strategies in the culture of the 20th century is made in the article. The culture of Belarus in the 20th century is studied through the prism of «leading tasks» (H. Sedlmayr's term) and the sequence of its changes. It differs from the custom to divide the 20th century to the periods of 30 years. The Belarusian culture of the past century is being seen not only in the light of the historical events and the fight of the ideas, but in the light of transcendental

national super-values, where the dynamics of changes are set by generations and persons, who are capable to hear and to serve them.

Дата паступлення артыкула ў рэдакцыю: 28.02.2014.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ